

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/narodowe-sily-zbrojne/104889,W-sluzbie-Polsce-Lucyna-Janikowa.htm>

Jedna z sal wykładowych Państwowego Liceum Gospodarstwa Wiejskiego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Gołotczyźnie, 1939 r. Fot. z zasobu NAC

BIOGRAM / BIOGRAFIA

W służbie Polsce. Lucyna Janikowa

Autor: ELŻBIETA STRZESZEWSKA 02.01.2024

Lucyna Janikowa ps. „Bogna”, żołnierz Narodowych Sił Zbrojnych i Armii Krajowej na północnym Mazowszu, zasłużony wieloletni pedagog, pisarka, społeczniczka. Odeszła 2 stycznia 2022 r.

Lucyna Janikowa z domu Gilert urodziła się 2 grudnia 1921 r. w Watkowie k. Gołymina w pow. ciechanowskim, jako córka Józefa i Marianny z Chełstowskich. Przed II wojną światową uczęszczała do Państwowej Żeńskiej

Szkoły Rolniczej w Gołotczyźnie, gdzie przeszła również przeszkolenie w ramach Przynależenia Wojskowego Kobiet.

W działalność konspiracyjną zaangażowała się w 1941 r., najpierw w ramach Polskiego Obozu Narodowo-Syndykalistycznego, a następnie Narodowych Sił Zbrojnych i Armii Krajowej. Działała w sekcji Pomocniczej Wojskowej Służby Kobiet przy oddziale ppor. Edmunda Kowalewskiego ps. „Burza”. Współpracowała również bezpośrednio z szefem sztabu Komendy Okręgu II NSZ Mazowsze Północ Stanisławem Borodziczem ps. „Wara” oraz z por. Stanisławem Wiśniewskim ps. „Kruk”, który „kierował tą organizacją [NSZ] na tut. terenie [tj. na terenie pow. ciechanowskiego]”. Odpowiadała przede wszystkim za łączność, służbę sanitarną, kolportaż „Biuletynu Informacyjnego NSZ”.

**Lucyna Janikowa, b.d. Zdjęcie
pochodzi z książki Jana
Kazimierza Korzybskiego pt.
„Półwiecze Towarzystwa
Miłośników Ziemi
Ciechanowskiej”, wydanej w
Ciechanowie w 2007 r.**

Rodzina konspiratorów

Dom rodzinny Gilertów w Watkowie stał się w czasie wojny i latach powojennych schronieniem dla oddziałów podziemia niepodległościowego, w tym dla żołnierzy Narodowego Zjednoczenia Wojskowego dowodzonych przez st. sierż. Mieczysława Dziemiszkiwicza ps. „Rój”. Działalność prowadzona przez członków rodziny szybko zwróciła uwagę funkcjonariuszy bezpieczeństwa, którzy otoczyli ich siecią konfidentów.

Ojciec Lucyny, Józef Gilert, posiadający 15 ha ziemi, postrzegany był przez przedstawicieli nowego reżimu jako kułak. Jak raportowano:

„W/g. danych Urzędu wynika że u Gilerta była stała melina bandy „Roja”. W/w jest wrogiem obecnego ustroju i jest wrogo nastawiony do spółdzielcz. produkc. Był aktywistą PSL na terenie gm. Gołymin”.

W 1950 r., zgodnie z uprzednią dyspozycją: „Aresztować i oddać pod Sąd”, Józef Gilert został zatrzymany przez bezpiekę i uwięziony w areszcie Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Ciechanowie, gdzie przez kilka miesięcy poddawano go brutalnym przesłuchaniom.

W tym samym czasie nakazano, aby ustalić „[...] miejsca pobytu a następnie przeprowadzić wywiady o GILERT Lucynie ze wsi Watkowo pow. Ciechanów [...]” jako utrzymującej „kontakty z organizacją N.S.Z. oraz z ps. »Krukiem«”. Najpewniej objęto również inwigilacją jej brata Henryka i jego znajomych. Podkreślono przy tym, że są to

„ludzie obcoklasowi, którzy w większym stopniu jako element kułacki są wrogo ustosunkowani do obecnej rzeczywistości i kontaktują się z b. czł. bandy »Burzy«”.

Wyniki działań operacyjnych prowadzonych przez agenturę były dla funkcjonariuszy UB niezadowolające, gdyż (jak stwierdzono):

„rodzina [...] Gilerta jest b. dyskretna”.

Działalność społeczna i publicystyczna

Ona sama uniknęła aresztowania, jednak musiała opuścić rodzinne strony. Powróciła w 1952 r., obejmując posadę polonistki w szkołach rolniczych „Bratne” w Gołotczyźnie, z którymi związana była przez następne dziesięciolecia. Zatrudniony tam był również jej mąż, Jan Janik, nauczyciel przedmiotów zawodowych

(prowadził zajęcia z organizacji gospodarstw rolnych).

Prowadziła bardzo aktywną działalność kulturalną, społeczną i publicystyczną. Była autorką wielu artykułów publikowanych w gazetach miejscowych i krajowych oraz książek o postaciach zasłużonych dla ziemi ciechanowskiej, w tym o ppłk. Stanisławie Borodzie ps. „Wara” („Pułkownik »Wara«”), Aleksandrze z Sędzimirów Bąkowskiej, współpracownicze Aleksandra Świętochowskiego, współzałożycielce szkół rolniczych w Gołotczyźnie („Z buntem przez życie”) oraz Reginie z Rajkowskich Zienkiewiczowej, działaczce społecznej, publicystce i literatce („Nieodrodna córka”). W 2013 r. ukazały się jej wspomnienia pt. „Powroty”.

**Stanisław Borodzie ps. „Wara”,
ok. 1947 r. Fot. z zasobu AIPN**

W 1999 r., już jako emerytowana nauczycielka zespołu szkół w Gołotczyźnie (obecnie Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. A. Świętochowskiego), zainicjowała powstanie Stowarzyszenia Fundusz Stypendialny dla Młodzieży Wiejskiej im. Aleksandry Bąkowskiej, które wspiera stypendiami uzdolnioną młodzież z terenów wiejskich z powiatu ciechanowskiego.

Za swoją działalność Lucyna Janikowa została uhonorowana wieloma nagrodami i odznaczeniami. Została odznaczona m.in.: Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami (1944 r.), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Narodowego Czynu Zbrojnego i Krzyżem Armii Krajowej. Za swoją pracę otrzymała także tytuł Zasłużonego Nauczyciela Rzeczypospolitej Polskiej, Laur Ciechanowski (2005), „Drzwi do wolności” i „Sygnet Niepodległości”.

* * *

Lucyna Janikowa zmarła 2 stycznia 2022 r. w Gołotczyźnie, miesiąc po swoich setnych urodzinach. Spoczęła u boku męża na cmentarzu parafialnym w Sońsku.

Grób Lucyny i Jana Janików na cmentarzu parafialnym w Sońsku.

Fot. E. Strzeszewska

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ